

К. психолог. н. Курята Ю.В.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Вплив християнської міфологеми на формування духовності дітей

У сучасній науці стрімко зріс інтерес до теоретичного осмислення поняття міфу (наприклад, соціального, політичного, міфів у рекламі тощо) та його похідних (зокрема, й міфологеми). У структурі гуманітарного знання міф належить до одного з найбільш гіперінтерпретованих понять [4]. Водночас, можна погодитися із твердженням Д. Пашиніної, яка, розглянувши різноманітні теорії міфу, робить висновок, що невизначеність тільки примножується, закриваючи собою наведені дефініції та роблячи їх все більш нечіткими [3].

Дослідниками міф передусім аналізується у межах психоаналітичного підходу (З. Фрейд, К. Юнг), цей феномен також розглядається як ритуально-соціологічна модель (Дж. Фрезер, Е. Дюркгейм), розроблені символічна, трансцендентальна (Е. Кассіер) та структуралістська (К. Леві-Строс) версії міфу. У структурі філологічних наук аналізують проблему присутності міфологічної складової в мовленнєвій картині світу людини. В історії культури розглядають еволюцію міфу.

Розглядаючи існуючі дефініції суті міфу з точки зору психології, виокремимо трактування цього феномену в контексті його зв'язку з масовою свідомістю, здійснене О. Рочняк: міф – це неспецифічна форма масової свідомості, але невід'ємний атрибут останньої, форма мислення, властива людині взагалі (де соціальний індивід виступає як носій масової свідомості); як міф, так і масова свідомість затверджують визначені правила та принципи поведінки, виконують нормативну функцію та слугують гармонізації уявлень про навколишній світ та місце в ньому людини [2].

Міфологема як похідне від міфу поняття загалом визначається як термін для позначення стійких і повторюваних конструктів народної фантазії, що узагальнено відображають дійсність у вигляді чуттєво-конкретних

персоніфікацій, істот, які сприймалися архаїчною свідомістю як цілком реальні. Цей термін загальноновживана наукова лексика запозичила з психоаналізу К. Юнга. Міфологема також використовується для позначення запозичених міфологічних мотивів і перенесення їх у світ сучасної художньої літератури. Це соціально-розподілена одиниця міфологічного досвіду, в якій зафіксований у вигляді своєї перетвореної форми певний сучасний міф, що підтримується даною соціальною групою.

Під міфологемою у літературознавстві розуміється той мотив чи образ філологічної системи, який має певне власне значеннєве поле, власну семантику або з яким пов'язана низка міфологічних уявлень [5].

Питання міфу та його похідних набуває нового змісту в контексті психолого-виховних проблем розвитку підростаючої особистості в сучасних умовах загальної соціально-економічної кризи суспільства. Одним з показників неблагополучного стану суспільства є дегуманізація відносин в самому дитячому середовищі: зростають жорстокість серед дітей, підліткова злочинність, з'являються прояви криміналізації дитячої субкультури, її мови, ігрових форм спілкування, загальних установок. Низка вчених здійснювали аналіз подібних негативних аспектів через розгляд феномена дитячої субкультури, зокрема, А. Крилов, В. Кудрявцев, В. Абраменкова, М. Осоріна, І. Кон та інші. Серед таких її складових, як традиційні народні ігри, дитячий фольклор (лічилки, дражнилки, казки, страшилки, загадки), дитячий правовий кодекс, дитячий гумор, дитячу словотворчість, естетичні уявлення дітей, надання прізвиськ, особливе місце займають дослідження дитячої магії та міфотворчості, а також – філософствування та релігійних уявлень (дитячі молитви, обряди), оскільки через їх зміст найбільш повно реалізується потенціал формування духовності дітей засобами дитячої субкультури. Але саме ці інваріанти є найбільш складними для дослідження, оскільки діти їх вкрай неохоче розкривають. На переконання Ж. Піаже та Є. Субботського, явища *анімізму та міфологізму* виступають суттєвою особливістю дитячого світобачення (особливо в дошкільному віці). Через специфічну міфологічність

дитячого світу із вірою в надприродне, потребою в отриманні вищого зосередження цілісного світу, його Творця, кожна дитина є природньо-релігійною.

Тож одним із найважливіших елементів дитячої картини світу саме і є релігійні уявлення та власне духовне життя дітей. Переважно діти приховують свої релігійні почуття через побоювання насмішок, надаючи перевагу звертанню безпосередньо до “вищої інстанції”. Духовне тут розуміється як діяльність свідомості, що спрямована на визначення особистістю критеріїв добра і зла, формування мотивів поведінки в погодженні чи всупереч із совістю, а також і на пошук смислу життя і свого місця в нім. Дитяче духовне життя є найглибшою, найінтимнішою стороною життя дитини та найбільш прихованою від зовнішнього спостерігача (і дорослого, і однолітка) [1].

Багато вчених тісно пов’язують ту глибинну кризу (екологічну, моральну, соціальну, економічну), що охопила всю планету, із занепадом саме духовності. Власне тому проблема духовного формування підростаючої особистості та визначального місця саме християнської міфологеми під час цього процесу стали одними із найактуальніших у сучасній психолого-педагогічній думці та потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Література:

1. Осорина М. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / Осорина М. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 288 с.
2. Рочняк О. До проблеми взаємозв’язку масової свідомості та міфу // Ноосфера і цивілізація. Випуск 3 (6). – 2006.
3. Пашинина Д. Неопределимость мифа и особенности организации мифопоэтической картины мира // Вестник Московского университета. Серия 7. Филология. – 2001. – № 6. – С. 88-107.
4. Сидорович Ю. Мифологические основания культуры // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – №1, С.72-80.
5. Українська фольклористика: Словник-довідник / [Уклад. і заг. редакція Чернописьского М.]. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 448 с.